

Sygn. akt III UK 148/19

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania G. C.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.
o ustalenie ustawodawstwa,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 11
marca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 17 lipca 2018 r. oddalił apelację wnioskodawczynie G. C. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 23 stycznia 2018 r., którym oddalono odwołanie wnioskodawczynie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 25 stycznia 2017 r., stwierdzającej, że do wnioskodawczynie w okresie od dnia 9 lutego 2012 r. do dnia 30 kwietnia 2013 r. ma zastosowanie ustawodawstwo polskie w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawczynie od dnia 1 kwietnia 1997 r. do dnia 30 września 2015 r. prowadziła w Polsce działalność gospodarczą pod firmą C. w S. . W dniu 9 lutego 2012 r. pomiędzy Spółką P. s.r.o. z siedzibą na Słowacji a wnioskodawczynią została zawarta umowa o pracę (promotor usług i produktów), zgodnie z którą miejscem wykonywania pracy miała być Republika Słowacka. W dniu 9 grudnia 2013 r. wnioskodawczynie wniosła na podstawie art. 16 ust. 1

rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 2009.284.1 ze zm., dalej rozporządzenie nr 987/2009 lub rozporządzenie wykonawcze) o ustalenie ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczeń społecznych. Rozpatrujący wniosek polski organ rentowy ostatecznie pismem z dnia 24 stycznia 2017 r. (*e-mail*), zwrócił się do słowackiej instytucji właściwej o potwierdzenie czy wydana przez słowacką instytucję ubezpieczeniową decyzja o nieobjęciu obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym, obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i obowiązkowym ubezpieczeniem od utraty pracy wnioskodawczyni za okres od dnia 9 lutego 2012 r. do dnia 30 kwietnia 2013 r. jest już prawomocna. W odpowiedzi słowacka instytucja ubezpieczeniowa pismem z dnia 25 stycznia 2017 r. (*e-mail*), poinformowała, że w decyzji nr (...) z dnia 3 października 2013 r. zdecydowała, iż wnioskodawczyni nie została we wskazanym okresie objęta obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym, obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i obowiązkowym ubezpieczeniem od utraty pracy, jako pracownik spółki P. s.r.o. według słowackiego prawodawstwa. Wobec powyższego polski organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 25 stycznia 2017 r. potwierdził, że ustawodawstwem właściwym dla wnioskodawczyni w zakresie ubezpieczeń społecznych w spornym okresie jest ustawodawstwo polskie.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawczyni, zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 14 ust. 5b w związku z art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009, przez nieprawidłowe zastosowanie „polegające na dokonaniu klasyfikacji stosunku łączącego ubezpieczoną ze słowackim pracodawcą jako pracy o marginalnym charakterze, bez wyczerpania procedury ustalenia ustawodawstwa na mocy wspólnego porozumienia właściwych instytucji”, - zastosowanie art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009 do stosunku prawnego zatrudnienia powstałego przed wejściem w życie tego przepisu.

Wskazał także na naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c w związku z art. 391 § 1 k.p.c oraz art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 § 2 k.p.c., art. 385 k.p.c. oraz art. 477⁹ k.p.c. i art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. polegające na „oddaleniu apelacji

powódki w oparciu o ustalenie, iż Sąd Okręgowy w O. nie dokonywał w swoim wyroku oceny marginalnego charakteru pracy świadczonej przez ubezpieczoną na terenie Słowacji, mimo iż wnioszek przeciwny wynika z lektury uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji oraz przez nierozważenie i nieodniesienie się do zarzutu zawartego w apelacji, sprowadzającego się do bezpodstawnego zastosowania przez Sąd Okręgowy w O. art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009 do stosunku prawnego zatrudnienia powstałego przed wejściem w życie przepisu.”

Pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpatrzenia wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądów, koncentrując rozważania prawne w tym zakresie na kwestii oceny wykonywania pracy najemnej i realności stosunku pracy bądź jego marginalnego charakteru. W treści skargi kasacyjnej zaznaczono, że występujące w sprawie zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni wskazanych przepisów zostały przedstawione w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 maja 2017 r., III AUa [...] /17, którą Sąd Najwyższy przyjął do rozpoznania (I UK 392/17). Ponadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (co do wskazanych w podstawach skargi zarzutów naruszenia przepisów postępowania).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu cytowanego przepisu uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc

cechujące się nowością, i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841). W sytuacji, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W ocenie Sądu Najwyższego należy wskazać, że zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni wskazanych przepisów przedstawionych w skardze kasacyjnej, zostały rozstrzygnięte wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2019 r., I UK 392/17 (LEX nr 2607294), powoływanym przez pełnomocnika skarżącej w złożonej skardze kasacyjnej. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną wnioskodawcy, w sprawie o podobnym stanie faktycznym o ustalenie ustawodawstwa właściwego. W uzasadnieniu powyższego wyroku zwrócono uwagę na ukształtowaną, jednolitą praktykę orzecniczą zapoczątkowaną wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47), zgodnie z którym nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca

zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 166 z dnia 30 kwietnia 2004 r., ze zm.; dalej rozporządzenie nr 883/2004 lub rozporządzenie podstawowe), dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Przedmiotowy wyrok zapadł w stanie faktycznym, który nie dotyczył problematyki pracy marginalnej, bowiem rzecz dotyczyła wątpliwości związanej ze świadczeniem pracy najemnej od 2010 r. Natomiast z dniem 28 czerwca 2012 r. do art. 14 rozporządzenia nr 987/2009 dodano ust. 5b ("praca o charakterze marginalnym nie będzie brana pod uwagę do celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa na mocy art. 13 rozporządzenia podstawowego. Art. 16 rozporządzenia wykonawczego stosuje się we wszystkich przypadkach objętych niniejszym artykułem"). Z tych względów nadal instytucja właściwa według miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie ma kompetencji do oceny spełnienia warunków objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim z tytułu wykonywania tam pracy najemnej, przy czym podstawowe zasady ulegają pewnym modyfikacjom w sytuacji, gdy wykonywana praca miała charakter marginalny. Z przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009 wynika jednoznacznie, że wydanie w sprawach koordynacji decyzji tymczasowej nie musi uwzględniać wniosku ubezpieczonego. Korzystne rozstrzygnięcie dla pracownika następuje tylko wtedy, gdy jego praca nie cechowała się charakterem marginalnym. Ostateczną decyzję wydaje instytucja ubezpieczenia społecznego kraju, w którym złożono wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa, ale w takiej sprawie powinno najpierw dojść do ustalenia właściwego ustawodawstwa w drodze decyzji tymczasowej, doręczonej właściwemu organowi zagranicznemu na podstawie art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009. Dopiero po zaakceptowaniu (również milczącym) przez zagraniczną instytucję ubezpieczeniową decyzji tymczasowej lub przeprowadzeniu wzajemnych uzgodnień w drodze procedury koncyliacji, możliwe jest wydanie decyzji ostatecznej. Zakres postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

wyznacza decyzja organu rentowego. Sąd, w postępowaniu odwoławczym od takiej decyzji, skupia uwagę na zachowaniu właściwej procedury wydania decyzji, gdyż jego kompetencje do oceny stanu prawnego w innym państwie unijnym podlegają ograniczeniom. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16 (LEX nr 2306376), wyrażono pogląd, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia nr 987/2009, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim.

W ocenie Sądu Najwyższego ukształtowany jest jednolity pogląd, że stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/04 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Nie może budzić wątpliwości, że instytucja miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie może powziąć wątpliwości co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, lecz trzeba podkreślić, iż może chodzić jedynie o wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia nr 883/04 i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia nr 987/2009, czyli niepewności co do tego, czy osoba wnosząca o ustalenie prawa właściwego jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia nr 987/2009, które nakazują zwrócenie się - w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. W rozpoznawanej sprawie postępowano zgodnie z przedstawioną powyżej

procedurą, co prawidłowo uwzględnił Sąd Apelacyjny w motywach kontestowanego wyroku.

Ponadto za utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać pogląd, że wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) - jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - wymaga przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967). Skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w sytuacji, gdy sąd dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, które jest poważne i oczywiste, a nie wtedy, gdy sąd dokonał oceny dowodów niezgodnej ze stanowiskiem jednej ze stron. Tym samym nie można uznać, że strona skarżąca skutecznie wykazała, że złożona skarga jest oczywiście uzasadniona.

W związku z powyższym, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.